

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Gróf Zichy Jenő ucca 43.
Telefon: Aut. 271—35.

Előfizetési ára: Egész évre 20 P.
Piramis papíron 30 P.
Postatakpt. csekksz. sz. 16760.

Önparazita

Irta: Dr. KLÁR ZOOLTÁN.

Az elmúlt héten *Kaszab* Elemér, a pesti izr. hitközség — még ma is aktív — *előljárójának* aláírásával egyik felekezeti lapban cikk jelent meg. „*Ellenvélemény a parazita ügyben*” címmel. A cikkben foglalkozik *Stern* Samu, a pesti izr. hitközség elnökének legutóbb az Egyenlőségben megírt cikkével, amelyben hangot adott annak a mérhetetlen felháborodásnak, amelyet a bíróságoknak azon határozata váltott ki, hogy két fórumon is felmentett egy embert, aki parazitának nevezte a zsidóságot.

Meg kell tanulni a mai naptól fogva egy új nevet, minden magyar zsidónak, még pedig a *Kaszab* Elemér ur nevét. A *Kaszab* név ismeretes minden magyar zsidó előtt, részben nagylelkű poliklinikai alapítása folytán, részben a hitközségi elnöki székben, sajnos rövid ideig, eltöltött tisztes működése miatt. Ezt a *Kaszabot* azonban *Aladárnak* hívták és élesen meg kell különböztetni *Elemér* urtól, aki azt hiszem maga csodálkozott legjobban, amikor előljárója lett a Pesti Hitközségnek.

Mit is mond *Kaszab* Elemér?

Nem kevesebbet, mint hogy azzal, „hogy az ügyészség hivatalból felekezeti elleni izgatás címén az újságíró ellen megindította az eljárást, — az állam már meghozta marasztaló ítéletét is”. Ezzel a jogi absurdummal nem foglalkozok, mert nem akarok ugyanabba a hibába beleesni, mint *Elemér* ur, aki jogi „kontárkodását” még azzal is betetézi, hogy kijelenti, miszerint „a birói döntés már lényegtelen, mert hiszen a bíró csak egy ember és annak ítélkezése mindössze egyéni vélemény!”

—Ellenben foglalkoznom kell magával az állásfoglalás lényegével, amely méltán döbbsenhetett meg minden önérzetes magyar zsidót.

Nem lehet engem azzal vádolni, hogy Stern Samu hitközségi elnök politikájának lelkes híve volnék. Sőt! Köztudomásu, hogy a hitközségi politikában, a legélesebben szembenállok vele és kemény harcot vívok rendszerének megbuktatására.

De meg kell mondanom azt is, hogy első cselekedete volt, amely a legtökéletesebb megértésemmel találkozott. Régen nem hallott bátorsággal és önérzettel állott ki Stern Samu, a „Mi paraziták“ cikkében az egész megbántott magyar zsidóságért. Vajha ez a hang már régebben szárnyra kelt volna a hivatalos hitközség berkeiből! Bizonyos, hogy nem fajult volna odáig a helyzet, hogy most már, két birói fórum megállapítása alapján, szabadon és büntetlenül lehessen parazitának nevezni a zsidót! Szent hitem, hogyha ilyen férfias elszántság mutatkozott volna már régen a pesti hitközség vezetőségében, az egyetemi zavargások, de a numerus clausus is, csak rossz álmokként jelentkezne!

És akkor tehát, amikor végre egy várva-várt gesztust mutat a pesti hitközség Elnöke és az egész egyetemes magyar zsidóság nevében felháborodva utasítja vissza a parazitaság vádját, Kaszab Elemér ur, még most is aktív hitközségi előljáró, veszi a tollat és korholó szavakkal támad saját elnökére és kegyesen bejelenti, hogy a „nevetségesség“ fegyverével csak azért nem végzi ki az Elnököt, mert nem óhajt „pusztító öldöklést indítani.“

Ti összes magyar zsidók, vegyétek tudomásul, hogy Kaszab Elemér ur „nem tudja eléggé perhorreskálni“, hogy ezzel az ügyvel a pesti hitközség Elnöke foglalkozott! Kaszab Elemér ur nem bírja megérteni, hogy miért ne szabadjon a zsidóságot parazitának nevezni?! És miért fáj ez az Elnöknek?

Tudomásul vesszük, hogy Kaszab Elemér ur nem haragszik azért, ha őt parazitának hívják. Ám jó, ez az ő gesztusa. Azonban, ha ő, neve elé önszántából odabiggyeszti a parazita előnevet, tegye meg, de, szerény véleményem szerint, vonja is le egyszersmind a konzekvenciát. Mert a pesti izr. hitközségnek nem lehet aktív előljárója egy — „önparazita“.

De nem lehet a pesti izr. hitközségnek előljárója azért sem, mert hiszen az Elnökét, akkor támadja meg, amikor az egész magyar zsidóság nevében nyilatkozik a közvélemény előtt.

Az Elnöknek ez a megnyilatkozása, a zsidóság szempontjából: egy külpolitikai aktus volt, amikor el kell némulni minden véleménynek és zárt sorokba kell sorakozni a külpolitikai funkcionárius, az Elnök mögé.

Kivéve egyetlen embert, Kaszab Elemért, a hitközségnek

még ma is aktív előjáróját, aki sajátkezüleg emelte ki magát az egyetemes magyar zsidóság közösségéből.

A „parazita per további sorsa már nem is érdekel. Hozzássék bármilyen ítélet, *boldogan köszöntöm ezt a napot, amelyen összetalálkozott minden magyar zsidó: orthodox, neolog és statusquo.* És most, a magyar zsidóság legnehezebb napjai dacára, fanatikus hittel hirdetem: *lesz még erős, hatalmas ez a zsidóság, amelynek szíve ily egységesen tud összedobanni,* akkor midőn ily kemény és férfias határozottsággal utasítják vissza a parazita bélyegzést.

S amilyen egységes felfogással állunk e napon az Elnök mögött, olyan egységes sajnálattal nézünk el az — önparaziták felett . . .

Nyolc chanukagyertya

Meggyújtotta: Csermely Gyula

1. Peszach: a szabaddá lett Izráel ünnepe; Sövuoth: a Tórára megérett népé; — Chanuka: a jogos zsidó önérzet nagy nyolc napja.

2. Zsidó házban a karácsonyfa gyertyái a hitehagyás utjára világítanak.

3. A Makkabéusokat a római katolikus egyház szentté avatta, sok zsidó pedig még pár szál gyetyácskára sem méltatja őket.

4. Zsidó házban karácsonyfa: ez az igazi „én lónu rösusz löhistámés bohén“.

5. A chanukagyertyának mindegy: arany menórah-e, vagy hamuba ágyalt féldióhéj.

6. És ha akkora chanukagyertyát gyujtanánk, mint a Libanon leghatalmasabb cédrusa, akkor sem jelképeztetnők eléggé a makkabéusok égigérő nagyságát.

7. Nyolc csillagtól fosztja meg otthonát, aki nem gyujt chanukagyertyát.

8. A menórah mécszlángjait a legádázabb vihar sem olthatta el soha; nem is fogja elolthatni idők végéig sem.

Ki legyen a hitoktatási ügyosztály előjárója?

A hitoktatásügyi előjárói állás helyes betöltése ugyszólván életkérdése a hitközségnek, mert ettől függ a jövő nemzedék helyes nevelése és az ifjúságban a hit megerősítése. Legutóbb a Katholikus Tanítók és Tanárnők Országos Egyesületének közgyűlésén *Ernszt* Sándor kultuszminiszter elnöki megnyitójában többek között ezt mondotta: „Erős és meggyőződések nevelőosztályra van szüksége a nemzetnek és az ifjúságnak“. Ugyanezt szóról-szóra el lehet mondani zsidó vonatkozásban is. A jövő elé csak akkor tekinthetünk nyugodtan, ha megfelelően képzett hittanárok megfelelő módon nevelik az ifjúságot és kellő zsidó tudással és érzéssel vértetik fel minden kísértéssel szemben. A hitközségnek tehát egyik legfontosabb feladata, hogy a hitoktatásügyi előjáróság élére olyan egyént válasszon, akinek tudása, szakértelme, lelkesedése és munkabírása garancia arra nézve, hogy a hitoktatói kar hivatása magaslatán állva fog munkálkodni a hit megerősítésén és a mai közület fenntartásán.

Nem akarok most behatóan foglalkozni a hitoktatás terén a múltban történetekkel, nem akarok rámutatni a hibákra és mulasztásokra, azt azonban meg kell állapítanom, hogy a hitoktatás mai módszere még nagyon sok kívánnivalót hagy hátra. A leendő előjárónak tehát erős kézzel kell vezetnie az ügyosztályt, mert csak így küszöbölheti ki a hibákat és csak így érhet el sikert és eredményt.

Kecskeméti Adolf dr. halála után a szigorúan vett gyásznapok elteltével felhangzott a jelszó, hogy a leendő előjárót a VII. kerület tagjai közül kell megválasztani. Én helytelennek tartom azt az elgondolást, hogy az előjáró-választásnál ilyen regionális szempontok jöhessenek számba, de ha a körzetek strukturája olyan, hogy ennek a kívánságnak mégis eleget kell tenni, akkor szerintem ezt a kívánságot csak a többi tárcák betöltésénél lehet honorálni. A hitoktatásügyi tárca jelentősége és fontossága megköveteli, hogy itt minden melléktekinthetőtől függetlenül csak a megfelelő tudás, tehetség és adminisztrációs képesség legyen a döntő szempont. A VII. kerületben *Molnár* Gyula és *Steiner* Gyula dr. személye mellett igyekeznek egyes csoportok hangulatot teremteni. Mindkét nem hivatalos jelölt kiváló egyéni tulajdonságokkal rendelkezik és nem is lehet kifogást emelni ellenük, de ismétlem, ennek a tárcának betöltésénél a mégoly kiváló egyéni tulajdonságok is csak másodrangú szerepet játszhatnak a speciális tudás mellett, mely ennek az előjárói tisztségnek elengedhetetlen kelléke.

A VII. kerületben nagy pártja van *Ledermann* Mórnak is, aki törzsökös VII. kerületbeli vezető ember, emellett nagyon népszerű és a multban már tagja is volt az előjáróságnak.

A hitoktatásügyi előjárói állás az egyéni kvalitásokon felül megkívánja, hogy az állásra jelöltek első sorban a zsidó tudományban és irodalomban legyenek megfelelő módon járatottak. Szerencsére a hatalmas pesti hitközség nem szegény olyan tagokban, akik verzátusak a zsidó tudományokban. Ott van például *Jacobi* Béla dr., aki hosszú éveken át volt ennek az ügyosztálynak előjáróhelyettese, továbbá *Wertheimer* Adolf, az Imit kiváló elnöke, vagy *Baracs* Marcell dr., akit széleskörű műveltsége és alapos tudása ugyszólván predesztinál erre az állásra.

**

Értesülésünk szerint a hitközség most nem is foglalkozik ennek az állásnak a betöltésével és így ez a kérdés egyelőre inaktuálisnak látszik. Ebben az időközi állapotban megnyugtató bennünket *Stern* Samu elnöknek az a kijelentése, hogy gondja lesz rá, hogy a hitoktatás az eddiginél konzervatívabb irányban haladjon. De sokat remélünk *Braun* Salamon helyettes tanfelügyelő személyétől is, aki konciliáns egyéniségével és a hitoktatók iránti meleg kollegialitásával közmegeledésre vezeti az ügyeket.

FARAGÓ KORNÉL DR. FŐORVOS NEGYED MILLIÓ PENGŐS VAGYONT HAGYOTT A ZSIDÓ FIUÁRVAHÁZRA

Pár héttel ezelőtt meghalt *Faragó* Kornél dr. ismert fővárosi orvos, a Mabi főorvosa. A napokban bontották fel végrendeletét, amelynek egyik pontja zsidó szempontból szenzációsan érdekes intézkedést tartalmaz. *A dúsgazdagon elhunyt főorvos ugyanis tekintélyes vagyonának egy részét a Zsidó Fiuárvaházra hagyta.* Ez a hagyaték az Alkotmány utca 27. szám alatti gyönyörű négy emeletes palotának a fele, amelynek haszonélvezete a végrendelet szerint a főorvos menyasszonyát illeti meg élete végéig s halála után megy át a Fiuárvaház tulajdonába. A négy emeletes palota mintegy félmillió pengő értéket képvisel, tehát a *Fiuárvaház* vagyona bizonyos idő elteltével negyed millió pengővel fog gyarapodni.

Érdekes, hogy az elhunyt főorvos egyáltalán nem játszott szerepet a zsidó közéletben. Nem volt tagja sem az előjáróságnak, sem a választmánynak, sem a képviselőtestületnek. Nem szerepelt soha a zsidó közélet nyilvánossága előtt, ezzel a nemes gesztusával azonban beigazolta, hogy szive melegen együtt érzett a zsidósággal s áldozatkész bőkezűségével olyan példát statuált, amely remélhetőleg másokat is hasonló nemes cselekedetekre fog ösztönözni.

Egy vezérigazgató egyéni akciója

Egy várospolitikai közlöny szürke hirrovatában egy csillogó tevékenykedésről szóló pár sort olvastunk. A kiméletlen gazdasági harcban megedzett vezéregyéniség olyasféle tevékenységi területet keresett magának, ahol rendesen csak világtól elvonult mimóza-lelkü álmodozók szoktak munkálkodni. Arról van szó, hogy a Meinel-cég vezérigazgatója, Floderer Vilmos társadalmi akciót szervezett

szégyenlős szegények rendszeres támogatására.

Közismert agilitásával a szegények legszegényebbjeinek, a szégyelős nyomorgóknak siet segítségére. Az elmúlt években annyiszor szégyeltük mi zsidók az ugynevezett „egyéni“ akciókat, hogy lelki örömmel kísérhetjük most egy keresztény uriember oly egyéni akcióját, amely a zsidó cedoko (karitás) legmagasabb követelményeinek óhajt megfelelni. Közhely a zsidó morál-ethikában, hogy a „maton beszéser“ a csendben gyakorolt jótékonyság alkalmas eszköz a világ megváltására. A talmudi hagyomány szerint a szentélynek volt egy titkos fülkéje, ahová az igazi istenfélők helyezték adományait, amelyeknek elfogadói nem is tudták, kitől erednek az adományok. Hogy pedig a rászorulóknak speciális viszonyait kell tekintetbe venni s nem szabad minden bajba jutottat kéregetőként kezelni, arra a legszebb példát nyújtotta Hillel, akinek elgondolása szerint a szegénynek, aki jobb napokat látott, amikor is paripán lovagolhatott — még a paripát is pótolni kell valamiképen, mert erre az esetre vonatkozik a szent ige: „üdv annak, aki tekint a szegényre“, azaz tekintettel van a szegény lelkületére és egyéb viszonyaira. E röviden odavetett példák, amilyenek ezrével találhatóak a zsidó ethikai könyvekben természetesen tüntessék fel, hogy valóságos zsidó cselekedetnek minősítsük a keresztény vezérigazgató tevékenységét. S ha a régi könyvekben el van mondva, hogy a szülők iránti szeretetet tanulják Izrael fiai egy Dama nevű azkaloni pogánytól, aki példaadóan tisztelte az apját, úgy mi is kívánjuk, hogy sok zsidó férfit kövesse a keresztény ur példáját s vegyen részt Floderer Vilmos, a Meinel-cég vezérigazgatója jótékonysági akciójában.

„ESZMÉK ÉS ESZMÉNYEK.“ Dr. Silberfeld Jakab békéscsabai főrabbi legújabb könyve. Szerző a magyar nyelvű homilétikai s népszerű irodalom egyik nagybuzgalmu és igen tehetséges művelője. Békéscsabai működésének 20. év-

fordulója alkalmából három kötetet szándékszik kiadni. A most megjelent első kötet gyászbeszédet tartalmaz. Érdemes elolvasni őket. Dr. Silberfeld sohasem sablonos és sokszor megragadja figyelmünket meglepő pointjeivel.

Olvasom, . . . **nem olvasom . . .**

Olvasom

hogy Hevesi Simon vezető főrabbi helyesli Palásti Irén elgondolását, aki a zsidó nők részére zárda-szerű intézményt akar létesíteni. Abban igaza van a vezető főrabbi-urnak, hogy a talmudi bölcsek szerint a fajfentartási kötelezettség kizárólag a férfiakra nézve érvényes, de meg kell említeni, hogy e kérdés körül beható vita folyt s már akkor elhangzottak komoly nézetek arról, hogy ez a kötelezettség mindkét nemre nézve egyaránt fennáll. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy amikor e kérdés fellett a talmudi bölcsek vitatkoztak, a nők rabszolgasorban, akaratnélküli lényekként, háremekben éltek. A mai viszonyok között azonban annak a hangoztatása, hogy a nőket a fajfentartási parancs nem kötelezi, veszedelmes volna s ez az oka annak, hogy Palásti Irén elgondolását — ellentétben a vezető főrabbi urral — nem tudjuk helyeselni.

Olvasom

hogy a berlini hitközség feldolgozza a kitéréseket. Ugy értendő ez, hogy bizottságokat küld ki, amelyek minden egyes esetben kikutatják, hogy a kitérés személyi, gazdasági, vagy politikai okokból történt-e. Azzal, hogy a kitérések okait ilyen pontosan ellenőrzi a berlini hitközség, minden esetre hathatósabban lehet harcolni a kitérések ellen, mint a nálunk újab-

ban bevezetett „hitvédelmi“ munkával, amelynek — mint az önantisemitizmusról szóló ankét unalmas és tudománytalan előadásai is megmutatták — sem gyakorlati jelentősége, sem az igazi hitvédelemhez köze nincs.

Olvasom

Sándor Pál cikkét az Egyenlőségben. Bismarck nevezte el az effajta fellépést brilliáns sekundálásnak. Nem fontos jelen esetben, kinek van címezve a cikk, de jellemző Sándor Pál egyéniségére, midőn az összzsidóság érdeke forog kockán, megjelenik a küzdőtéren és részt kér a harcban. A „szent Makkabeusok“ hős utóda, mikor csatazajt hall, azonnal jelentkezik: Hinéni! (Itt vagyok!)

Nem olvasom

A szabadkőműves alkotmány „kötény nélküli testvér“-nek nevezi azokat, akik nem tagjai egy páholynak sem, nem is lépnek be oda, de a szabadkőművesség céljait szolgálják s annak minden emberbaráti akciójában tevékeny részt vesznek.

A felekezeti lapok publicistáit viszont reverenda nélküli rabbinak lehetne nevezni, mert fix fizetés, nyugdíj, sőt rabbi-diploma nélkül művelik az Ur szőlőjét. A publicistikai készség mellett rendelkeznek azzal a tudással és szakismerettel, amelyet a rabbi a jesivákban és szemináriumokban sa-

játitanak el. Helyesen jegyzi Patai József egyik cikkében, hogy „mindkettőnek egy a feladata: a rabbi a szószék zsidó publicistája, és a sajtó a zsidó közélet hittedjesztője. A kettőnek vállvetve, vagy legalább is párhuzamosan kell haladnia.“

De bármilyen rokonvonások vannak is a két hivatás között, egy valami mégsem lehetséges. Az nevezetesen, hogy a fixfizetéssel, nyugdíjjal és tetemes mellékjövedelemmel rendelkező rabbi felcsapjon szerkesztőnek és üzletek után szaladgáló kiadónak. Ez az eljárás, hogy egészen enyhén fejezzük ki magunkat, legalább is álláshalmozásnak nevezhető.

Olvasom

K. E. hirhedt cikkével kapcsolatban, melyben a parazita perről fejt ki egyéni véleményét, eszembe jut a híres váradi kántor, Jószele Kokas szállóigévé vált mondása: „Laj, dáj...“ — nemcsak, hogy nem jó, hanem nagyon rossz. Ezt a mondást Kaszab Elemér cikkének stílusára, tartalmára, célzatra és hátterére egyformán lehet alkalmazni.

Nem olvasom

A felavatásra váró kulturházban kap helyet a zsidó muzeum és a könyvtár. A muzeum lesz az első emeleten, a könyvtár a másodikon. Ez az elhelyezés pontosan a fordítottja annak, ami helyes és megfelelő volna. A könyvtárt bizonyára többen fogják látogatni, mint a muzeumot, tehát — a logikátlanság szabályainak megfelelően — azt helyezték a második emeletre (lift nincs!), ahol egyébként mellék helyiségek nincsenek.

Van azonban felülvilágítás, ami viszont a muzeum számára volna nagyon kedvező. De hát a muzeum lent lesz az első emeleten. Nem volna helyes megfordítani a sorrendet, amíg nem késő?

Nem olvasom

A felekezeti élet egyik-másik szereplő tagja magától értetődőnek veszi s minden emóció nélkül zsebeli be a dicshimnuszokat, amelyeket éveken keresztül szoktak zengeni róla. Ha azonban a „Szombat“ egyszer megmondja valakiről az igazságnak egy csekély hányadát, az illető menten felszisszen, megvan sértődve és gáncsoskodásnak minősíti az objektív kritikát. Holott a „Szombat“ bölcseink tanításához hiven, rendszerint csak „egy araszt fed fel és két araszt eltakar“. Mi történne akkor, ha a „Szombat“ egyszer a teljes igazságot megírná? Megmondjuk. A szerkesztője csak revolverrel és kézi gránátokkal felfegyverkezve léphetne be minden nyilvános helyiségbe, hogy a könnyen sértődők támadásaival szemben védekezni tudjon.

Olvasom

Goldzieher Ignác világhírű orientalista tizedik *Jahrzeit*-ja alkalmából az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság hangulatos emlékünnepelet rendezett. Nem tudjuk, hogy a hallgatóság megtanulta-e az előadásokból, hogy mit is jelent Goldzieher a zsidóságnak is. Mert annyi biztos, hogy a Magyar Tudományos Akadémia véleménye szerint Goldziehernek, az Akadémia volt osztályelnökének jelentősége elsősorban s főképen csak a zsidóságban rejlik s ezért 10 évvel

egész Hitvédelmi kérdésben. Sós Endre ur a kérésem közvetítésére volt is szives vállalkozni.

F. hó 25-én este meg is hozta m. t. Elnök ur válaszáat, amely így hangzott: Hevesi Ferenc azt üzenté, hogy a legközelebbi, azaz december 1-én tartandó ankéton ő fog elnökölni és ő semmi körülmények között nem adja meg az engedélyt a felszólalásra. Amennyiben pedig én mégis fel fogok szólalni, úgy Hevesi Ferenc rabbi ur rendőri karhatalommal fog a teremből kivezettetni.

A hangja is reszketett Sós Endre urnak a felindulástól, amikor ezt az izgalmas választ közölte. Ez a válasz-leadás tanu jelenlétében történt. Arra a kérdésemre, hogy honnan veszi a rendőröket Hevesi dr. ur, azt a választ kaptam, hogy minden körülmények között be fogja előzetesen jelenteni a Főkapitányságnak és megfelelő készültséget kér. Mikor megkérdeztem, hogy lovas, vagy gyalogos rendőrök lesznek-e, Sós Endre határozott választ adni nem tudott, mert erre nem volt megbízása, de valószínűsítette, hogy gyalogosok lesznek, mivel a Goldmark-terem emeleten van. Arra sem tudott válaszolni, hogy a készültség kinek a költségére lesz elszámolva. E tekintetben a tanumnak az volt a nézete, hogy valószínűleg a Chevra viseli a költséget a kilátásban levő üzlet reményében. Én magamban még tovább mentem és tippeltem, hogy vajjon a koporsóm felett fog-e tartani Hevesi Ferenc dr. bucsuztató beszédet, a régi barátságunkra való tekintettel?

Ezután megszövegeztem én a szóbeli válaszomat Elnök urnak, aminek szórul-szóra való visszamon-

dására Sós Endre ur nem vállalkozott, pedig több ízben kérleltem.

Ne vegye tehát rossz néven, m. t. Elnök ur, hogy ezekután meglepetésszerűen hatott reám b. levelének második szakasza, amelyben azt méltóztatik közölni, hogy a Vezetőség „örömmel“ vette tudomásul elhatározásomat. Mert mégis csak szokatlan, hogy a t. Vezetőség, egyik szavahihető tagjának hivatalosan leadott elutasító és rendőrkardot kilátásba helyező válasza után, a következő napon írásban, lelkes örömeiket tolmácsolják.

Azt az önkényes értelmezést pedig, amely szerint: „részt kérek“ a Szövetség belmissziós munkájából, — a legmélyebb tisztelettel, de nagyon határozottan elhárítani vagyok bátor, mert ott még nem tartunk, hogy az én cselekedeteimet a Hitvédelmi Szövetség, általam nagyon tisztelt Vezetősége interpretálja.

Azt azonban mondhatom, ha netán mégis résztvettem volna, úgy részemről soha sem osztottam volna a m. t. Vezetőségnek a technikai eljárás tekintetében velem e levélben közölt módszerét, amely szerint, hogy szórul-szóra idézem: „zsidó lelket akar verni a hittestvérekbe“. Az ilyen „beverés“ nem a legjobb módszer, mert hiszen a mostani lapokban ismertett gyulai szeretetotthonban sem vált be és így kéretlenül bár, de hittestvéri szeretettel kérem a m. t. Vezetőséget: ne verjék be tovább a lelket hittestvéreinkbe. Vagy ha teszik, ne írják meg nekem.

Ami b. levelüknek azt a részét illeti, hogy előadásom lényegét és irányelvét írásban közöljem, sajnálattal válaszolom, hogy amennyi-

ben tartanék is előadást, akkor sem tenném meg, mert az előzetes cenzurát még a m. t. Elnök ur bölcs vezetése alatt álló Szövetségénél sem vagyok hajlandó respektálni. Ezen elvi álláspontnál fogva sem, de még külön azér sem, mer hiszen valami baj lehet az itt gyakorolt cenzurával, ha megeshetik az, ami az önantiszemizmus ankéten történt, hogy a záróbeszédet tartó Vezető Főrabbi ur kénytelen volt kijelenteni, hogy az ott elhangzottak egy részével nem azonosítja magát. Ilyen kijelentés után persze az egész előadásból levonandó tanulság tekintetében zavar keletkezik a publikumnál, mert hiszen nem volt módjában a tudós Főrabbi ur megítélésén átszűrt anyagból szelektálni, a most már papi tekintély által elfogadhatót, — a kiselejtezendőtől. De hiszen ezt, — bocsánat — csak úgy megjegyeztem.

Ami azonban most már az ügy érdemi részét illeti, mély tisztelettel kell megkérdeznem Elnök urat: mi tehát a Hitvédelmi Szövetség álláspontja abban a kérdésben, hogy én szabadon felszólaljak?

Mert méltóztassék egy pillanat-

ra ide figyelni. A m. t. Elnök ur több hajlatu, határozott, kemény vonásu, lefelévágó: vonal, mint a levelének vétele után, annak tartalmát közöltem Sós Endre urral, mert hiszen tisztázni kellett, hogy melyik állásfoglalás a valódi, illetve a döntő. Mert azt a m. t. Elnök ur sem vonja kétségbe, hogy nagy különbség van abban, ha felszólalásomkor lovasrendőrök rohannak nekem, rabbi parancsszóra, ahogy a szóbeli üzenet szólt, vagy pedig ölelő karok fogadnak, mint ahogy írni méltóztattak. Az ellentét oly nagy, hogy a levelet is pillanatig apokrifnek tartottam, amig nem sikerült a m. t. Elnök ur mai aláírását összehasonlítani régebbi hozám intézett levelének aláírásával, amelynek révén az azonosság kétségtelen lett. Azért mégis megérte a fáradságot ez az összehasonlítási művelet, mert nem vagyok ugyan irásszakértő, de egy irásszakértőnek, de még egy psychoanalitikusnak is csodálatos élménye lehetett volna a régebbi és az újabb aláírás összehasonlításából. Mert míg a régin, a m. t. Elnök ur aláírása egy olyan átfogó, szelid görbületű: kör, mintha megölelné azt,

Ülő butorok

tisztítása lebontás nélkül, felelősséggel,

„Király” vegytisztító,

festő és gőzmosógyár. Független, szőnyegek tisztítás esetén nyáron át **ingyenes megóvásban** részesülnek.

Budapest, IV. Magyar-utca 3. Tel.: 851-29.

VII. Király-utca 15. „ J. 313-35.

Gyár : VI. Hajdu-u. 12-14. Tel.: 931-95, 902-97.

Egy jó tanács:

TEÁT vásároljunk **MEINL**-nél

Meinl évtizedek óta fennáll,
Meinl a tea szaküzlet.
Legjobban szaküzletben vásárolhat.

vonásu, lefelévágó: vonal, mint a lecsapó villám, amely előzetes hajlatával megerősíti magát, hogy annál keményebben sujtson!... No, de hát: tempora mutantur...

Tehát, hogy visszatérjek, Sós Endre ur azt mondta, hogy később belátták, milyen hiba volt rendőrséggel fenyegetőzni, tehát Friedmann Gyula főtitkár ur találta ki, hogy mégis kellene egy ilyen levelet írni. És így jött a levél.

És most itt a levél és mégsem érek vele semmit, mert hiszen én a Hitvédelmi kérdéshez akarok hozzászólni és nem belmissziózni, amit annál kevésbé tehetek meg, mert nem vagyok belgyógyász.

Meg kell tehát kérdeznem m. t. Elnök urat, hogy ezek után, hogy gondolkozik az ügyről. De kérem, méltóztassék egyforma választ adni és ne cicázzanak velem.

Pedig mondhatom, valahányszor a Hitvédelmivel kapcsolatba jövök, mindig olyan jól mulatok. A multkor az az előadás is, olyan hercig volt az önantiszemítizmusról, Jókát lehetett nevetni. Láttam, hogy Elnök ur is milyen jól mulatott. Én is. Mindenki aludt, de mi ketten jót mulattunk.

Csodálkoztam volna, ha a válaszáadás közben komolykodtak vol-

na. Így sokkal jobb. Olyan muris. Ilyennek is kell lenni fiatal embereknek. Majd, ha megöregednek és még mindig lesz Hitvédelmi, akkor majd beszélhetnek ott elnök urék komolyakat. Ha pedig: nem lesz már akkor, — annyi baj legyen! Csinálnak majd valami mást. Elnök, meg alelnök mindig akad és most már van: Goldmark-terem is, — ingyen. Kész az Önképzőkör.

Tehát m. t. Elnök ur, ha gondolja, hogy valami új formában lehet még egy választ küldeni, úgy küldjön. Ha nem, az se baj.

Vagyok a m. t. Elnök Urnak,
Budapest, 1931. nov. 27.

hittestvéri üdvözlettel:
dr. Klár Zoltán.

*

Még csak azt akarom mondani, hogy Sós Endre arra is kért, hogy béküljek ki Elnök urral, mert ma délben ott voltak Szabolcsi főszerkesztő urnál és vele kibékült Elnök ur. Hát haragba voltak? Én azt mondtam, nincs kibékülni valóm, mert én sohasem haragszom senkire.

ORVOSI HIR! Dr. Wallenstein Árpád orvos rendelőjét V. Vilmos császár ut 58. I. 5. alá helyezte át. Telefon: 16—3—73.

HIREK

Kohnerék

A százesztendős Kohner bankház likvidál. A bankbukások e szomorú korszakában is megdöbbenve és hitetlenkedve állunk meg e tény mellett, mely nemcsak az egész magyar közgazdasági életet, de a mai zsidóságot is súlyosan és fájdalmasan érinti. Nem akarunk itt ennek a likvidációnak közgazdasági hátterével foglalkozni, de önkéntelenül is eszünkbe jut az az ösmert hasonlat, mely a süllyedő hajó kapitányáról szól. Kohnerék néhány év előtt még simán, minden kötelezettségük teljesítése után is óriási vagyonnal vonulhattak volna vissza, de becsületbeli kérdést csináltak abból, hogy végsőkéig kitartsanak s nem ügyfeleik vagyonának, de saját hatalmas értékeiknek feláldozásával próbáltak gátat vetni a válságnak, melynek hullámai végül is összezsúrták a fejük felett. Most likvidálnak. Szépen, csöndben, becsülettel, minden kötelezettségüknek eleget téve...

Száz év alatt a Kohner név fogalommá lett, mely itt az országban és túl a határokon mindig az üzleti tisztesség, szoliditás, becsület és kultúra megszemélyesítője volt. A magyar zsidóság történetének legszebb lapjain pedig arany betűkkel tündöklék ez a név. Az egyetlen zsidó bárói család, melynek minden egyes tagja megmaradt az ősi hiten és a zsidósághoz való ragaszkodásnak áldozatkész tettekkkel adta fényes tanúságát. Gondoljunk Kohner Zsigmondra, a pesti hitközség néhai nagynevű elnökére és a többi Kohnerekre, akik mind diszei voltak a magyar zsidóságnak. A ház jelenlegi feje, Kohner Adolf egyik vezére a magyar zsidóságnak, aki a zsidó kultúra és tudomány bőkezű támogatásával elévülhetetlen érdemeket szerzett. Méltán nevezte őt Székely Ferenc a jótékonyág tárcanélküli miniszterének, úgy áldozni minden jó és nemcsak célra, olyan finom és úri gesztussal, olyan titokban és bőkezűen adni, mint ő, senki sem tudott. Mint az Izr. Közalap. elnöke, a Magyar Zsidó Unió megalapítója, négy év óta pedig, mint a kongresszusi zsidóság vezére mindig a közélet első vonalában harcolt s nagy koncepciójával, széleskörű kulturájával és diplomáciai érzékével olyan eredményeket ért el, amelyekkel örök időkre kivívta maga számára a magyar zsidóság megbecsülését és háláját.

Hisszük és reméljük, hogy az a magas kultúra és teremtő erő, melyet a Kohner név reprezentál, nem mulik el a likvidálással végérvényesen, s ha a válság hullámai elsimulnak, a Kohnereket ismét ott látjuk az élen, a magyar közélet nagy alkotó egyéniségei között.

GYÁSZISTENTISZTELET DR. KECSKEMÉTI ADOLF EMLÉKÉRE.

A pesti izr. hitközség szerdán délután nemrég elhunyt előljárójának dr. **Kecskeméti Adolfnak** emlékére a Dohány ucai templomban gyászistentiszteletet tartott, amelyen testületileg vett részt a hitközség előljárósága: **Stern Samu** udv. tan. elnök, **Frey Kálmán**, dr. **Grauer Vilmos**, **Nagy Andor**, **Vértes Emil** előljárók és **Eppler Sándor** főtitkár, a pesti chevra kadisa részéről **Kramer Miksa** elnök és **Arányi Ignác** kir. tan. alelnök, valamint az összes felekezeti intézmények és nőegyletek képviselői. Dr. **Hevesi Simon** vezető főrabbi mondott mélyen megindító gyászbeszédet, méltatva dr. **Kecskeméti Adolf** vallásosságát és odaadó működését, melyet a vallásoktatási ügyosztály élén kifejtett. A gyászistentiszteleten a teljes templomi énekkar zsolttáros énekei könnyekig hatották meg a nagyszámban megjelent résztvevő közönséget.

DR. GÁBOR GYULÁNÉ TEMETÉSE. Dr. **Gábor Gyula** m. kir. kormányfőtanácsosnak, tartalékos őrnagy-hadbirónak, a pesti izr. hitközség ny. főtitkárának és a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának alelnökének feleségét, született **Grünzweig Olga** urasszonyt nagy és élénk részvét mellett helyezték örök nyugalomra kedden délben a rákoskereszturi izr. temetőben. A gyászszertartáson megjelentek a pesti izr. hitközség előljárósága képviselőiben **Stern Samu** m. kir. udv. tan. hitk. elnök, **Nagy Andor** és dr. **Zahler Emil** előljárók, a hitközség tisztviselőikarara **Eppler Sándor** főtitkárral az élén, valamint a hitközségi kórházak orvosi kara, a hitközségi tantestü-

letek, az Orsz. Iroda tisztviselőikarara, a pesti chevra kadisa előljárósága képviselőiben **Arányi Ignác** kir. tan., alelnök és **Kardos Ernő** főtitkár, a testvérhitközségek és felekezeti intézmények vezetői. A gyászbeszédet dr. **Hevesi Simon** vezető főrabbi mondotta, méltatva az elhunyt urasszony nemes erényeit és kiváló jótékonyágát.

A VII. KER. FABRICZKY-FÉLE TEMPLOMEGYESÜLET f. hó 16-án rendkívüli közgyűlést tartott. A régi elnök lemondása következtében új elnöknek **dr. Hamvai Sándor** ügyvédet, alelnöknek **Bajor Istvánt** választották meg.

A VIII.—IX. KER. IZR. NŐEGYLET felruházási akciója javára legelsőrangú fővárosi művészek közreműködésével dec. 13-án, vasárnap d. u. fél 6 órai kezdettel a Pesti Izr. Hitközség székházának Goldmark termében tánccal egybekötött kulturdélután rendez.

BLOCH SÁNDOR, a Bész Jiszroél Egyesület közkedvelt és népszerű elnöke hosszú ideig betegeskedett s most a gyógyulás útján van. Örömmel adunk hirt a zsidó társadalom e jótékonyágáról ismert tagjának gyógyulásáról, s reméljük, hogy rövidesen teljes egészségben fogja folytatni közhasznú tevékenységét.

MEGNYILT A HITKÖZSÉG ÉS A CHEVRA MÁSODIK ÉTKEZŐJE. A múlt héten, hétfőn nyílt meg a Pesti Izr. Hitközség és Chevra Kadisa inségakciójának második étkeztető konyhája a Baross u. 105. szám alatt. Az ünnepélyes megnyitón a hitközséget **Glückstahl Samu** dr., **Hajdu Marcell** dr. elnökhelyettesek és **Eppler Sándor** főtitkár képviselték. **Farkas József**

dr. és Schreiber Lajos dr. körzeti rabbi áldás mondása után háromszáz szegény kapott ebédet. A konyhát hatszáz személyesre akarják kibővíteni.

A MAGYAR NÉPSZÖVETSÉGI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE november 27-én délután 6 órakor a Magyar Külügyi Társaság tanácstermében (Országház) ülést tartott, amelyen a Magyar Külügyi Társaságtól fenntartott Külügyi Szeminárium 1930—31. évfolyamának ösztöndijas hallgatója dr. Láczer Dénes hittanár a Népszövetségi Ligák Nemzetközi Uniójának f. é. augusztus 27-től szeptember 5-ig Genfben rendezett nyári tanfolyamáról beszámolót tartott. A Berzeviczy Albert által egybehívott gyűlésen Pekár Gyula elnökölt, aki a nagyhatású előadásért köszönetet mondott dr. Láczer Dénesnek, a zuglóiak lelkes papjának.

„**VEGYI IPAR**”. Harminc éve immár, hogy Lázár Albert okl. mérnök szerkesztésében és kiadásában először jelent meg egy vegyipari szaklap Magyarországon: a „Vegyipar”, hogy a hazai kémiai ipar jogos érdekeinek hű és önzetlen orgánuma legyen, hogy a futó idő változó jelenségeit lombikba gyűjtse és belőle az értékes párlatot leszűrje. A Vegyipar Lázár Albert szerkesztésében 3 évtizeden át nemcsak megvédte a magyar vegyipar érdekeit, hanem új mezők feltárásával azt előbbre is vitte. Utat tört a vegyészeti tudomány népiessé tételére, amely a föld gyomrának közeteit nehéz arannyal egyenértékűvé tudja változtatni, amely megtanított bennünket arra, hogy szorgalommal és előrelátással értékesíthetünk min-

dent. amit a csodás természet alkotott és az emberiség számára hozzáférhetővé tett. — Amikor büszke örömmel köszöntjük Lázár Albert felelős szerkesztőt 30 éves közérdekű és eredményes tevékenységének határvénél, őszinte szívvvel kívánjuk, miszerint a „Vegyipar” a jövőben is hathatósan hozzájáruljon ahhoz, hogy vesztéseinket a testvériesült és nemgyűlölködő magyar népben rejlő lelki erőknek a lehetőségig fokozott kifejtésével mielőbb kiegyenlíthessük!

A PEST CHEVRA november hó 29-én tartotta ösválasztói közgyűlését. Nagy érdeklődés és lelkes hangulatban választottak 250 képviselőtestületi tagot az új alapszabályok értelmében 5 évre. A titkosan eszközölt választás eredménye a következő:

Aczél Armand, Arányi Ignác, dr. Altmann Lőrinc, Bánó Dezső, Bársony Ernő, dr. Baracs Marcell, dr. Barna Károly, Beck Jenő, dr. Bernfeld Izsó, Bettelheim Mór, Bien Ernő, Bloch Sándor, Blockner Izidor, dr. Blum Ödön, Boschán Arthur, Braun Illés, Breitner Vilmos. dr. Bródy Ernő, Cukor László, Deutsch Jenő, Deutsch Károly, Dinner A. Emil, Dukesz D. Arnold, Ebner Izsák, Ecker József, Edelmann Jakab, Eismann Gyula, Elek Arthur, Elek Gyula, dr. Elek Hugó, dr. Endrei S. Henrik, dr. Erdély Dezső, Jánosi Engel Gyula, Engel Nándor, dr. Epstein Manó, Eppler Sándor, dr. Fábrián Béla, dr. Farkas Samu, Fellner Leó, Fleischmann Tivadar, dr. Fodor Oszkár, Frey Kálmán, Frisch Zsigmond, Fuchs Lipót, Fürst György, dr. Gál Jenő, Gábor Vilmos, dr. Görög Adolf, dr. Glass Izor, dr.

Grauer Vilmos, Grünfeld Manó, Guttmann Mór, dr. Hajdu Miklós, Halász Manó, dr. Heidelberg Márton, dr. Herczeg Lajos, Herczeg S. Sándor, galgóczi Hetéés Mór D., Holzer Lajos, Hornik Sándor, Hönig Antal, dr. Kahán Nison, Kardos Arthur, Károlyi Ármin, Kecskeméti Vilmos, Klaber Miksa, Klein Miksa, Kleinberger Antal, Knöpfler Ignác, Kohn Hugó, Komját Ernő, dr. Körmöczy Zoltán, Kovács Hermann, Kovács Jakab, Krakauer Samu, Kramer Miksa, dr. Krausz Jenő, Kuliner Gyula, Latter Mór, Leopold Gyula, Liszt Hugó, Lunczer Pál, Magyar Bertalan, Michelstädter Ármin, Molnár Gyula, Munk Gábor, Nagy Andor, Neuwald Samu, dr. Patai József, dr. Patai Samu, Pataki Miklós, Polonyi Miksa, Porgesz József, Reichenberg Jakab, dr. Rejtő Alfréd, Schlanger Mór, Schnur Henrik, dr. Schönfeld József, Sommer Ignác, Schwarcz Adolf, Schwarz Jenő, Schwarcz Viktor, dr. Steiner Gyula, Steiner Henrik, Steiner Mór, Szabó Rezső, dr. Szabolcsi Lajos, Szántó Jenő, Szücs Pál, Tausz Lipót, dr. Temesváry Rezső, Ungár Adolf, Urbán S. L., Vámos Henrik, Varjas Pál, Vas Lajos, dr. Vázsonyi János, Vértes Emil, Weiner Samu, Weisz Ede, ifj. Weisz Gyula, Weisz Henrik, Weisz János, Weisz Márk, Weisz Mór, Wertheimer Lajos, Wertheimer Soma, dr. Wilhelm Adolf,

FEHÉR ARTUR idején önálló előadástjét a gép-ideológiájának szentelte. Ismert kitűnő művészete lebiggadt, egyszerűvé kristályosodott és a ma költőinek modern interpretálására különösen alkalmasnak bizonyult. Somlyó, Bibó, Szakasits, Heltai, Harmath, Révész, Karinthy

komoly és vidám tárgyú verseit és prózáit adta elő nagyszerű orgánusának lenyűgöző erejével. Fehér Arturt a Zeneakadémia nagytermét zsufolásig megtöltő közönség szeretetének minden jelével elhalmozta, amit a kitűnő magyar előadóművész meg is érdemelt.

MORDECHÁJ BENÉTH, a száz év előtt elhunyt tudós nikolsburgi főrabbi magyar leszármazottjai f. hó 28-án családi összejövetelt rendeztek. A családi összejövetel előkészítő munkálatait dr. Hamvai Sándor ügyvéd végezte. A család tagjai közül Gózon Gyula a kiváló színművész is Mordecháj Benéth leszármazottja.

Dr. Hamvai Sándor, aki a legalaposabb ismerője M. Benéth-nek, magas színvonalu, alapos héber tudást eláruló beszédben ismertette a Nagy Ős élettörténetét.

M. Benéth életének ismertetése után a család tagjai műsorszámokat adtak elő. Gózon Gyula, Rozsnyainé Kaufmann Mancsi, S. Hamvai Anna, Garas Grünwald Nelly és Pécsi Tibor arattak művészetükkel óriási sikert. Hirsch Andor konferálta a számokat, dr. Mandel Sándor családtag indítványára bizottság alakult. A bizottság célja erkölcsileg és anyagilag megszervezni a családi asztaltársaságot, hogy M. B. kiadatlan műveit amelyek már részben sajtó alatt vannak, kiadhassák. A szép számban megjelent családtagok örömmel fogadták az indítványt.

Szerkesztésért és kiadásért felel:
Dr. KENÉZ-KURLANDER EDE.

Neufeld Zoltán (Pannonia) nyomda
Budapest, VII., Rombach ucca 8.
Telefon: 42-3-09. Felelős: Gerő Z.